

Дубинина В. А., ассистент кафедры философии, социально-политических и правовых наук, Донбасский государственный педагогический университет (Украина, Славянск), vera.dubinina777@gmail.com

Концептуализация образования в историко-философском контексте: Античность и Средневековье

Рассмотрены проблемы изучения статуса и роли образования в историко-философском контексте. Выяснено соотношение античного, средневекового и современного образования. Проанализирована проблема мировоззренческих конструкций в контексте культурно-исторических трансформаций образования. Подчеркнуто значимость образования как динамической системы общества, которая является неотъемлемой частью всего культурного наследия. Обосновано вывод о том, что образование является фундаментальной антропологической категорией, играет важную роль в современной культуре, выполняя мировоззренческую, социально-регулятивную функции. Доказано, что остаются невыясненными такие проблемы развития образования как неопределенность факторов культуры, которые влияют на формирование системы образования и недостаточная выявленность закономерностей, обуславливающих трансформацию образования.

Ключевые слова: образование, концептуализация образования, университет, философия образования.

* * *

УДК 378

Нелін Є. В.,
член УАП–ЄКПП, педагог–куратор школи
повного дня, вчитель географії СШ № 307
(Україна, Київ), gileya.org.ua@gmail.com

**РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
ВИЩОЮ ОСВІТОЮ (ДОСВІД ІТАЛІЇ)**

Досліджується досвід реформування системи державного управління в галузі вищої освіти в Італії. Вивчаються основні напрями трансформації державної політики у сфері освіти, вивчаються головні проблеми та засоби їх вирішення з погляду перспектив використання цього управлінського досвіду для України.

Ключові слова: державне управління, європейське освітнє врядування, Триумф ринку, органи державної влади, Велика Сімка, Італія, децентралізація, належне врядування, європейська інтеграція.

Розвиток системи європейської та міжнародної співпраці в галузі державного управління освітою вимагає від України якомога ефективніше використовувати досвід країн проекту Великої Сімки у реформуванні зазначеної галузі. Тому, з огляду на всезростаючу інтернаціоналізацію та процеси глобалізації, доречно переймати досвід держав, де проект інтеркультуралізму триває не перший рік. Особливої актуальності набуває вивчення досвіду Італії, як країни з переважно децентралізованою системою самоврядування вищої школи та можливістю адаптації даної системи до українських реалій.

Паралельно зі змінами в соціальному, політичному, економічному та культурному світі, відбувається зміна інституту університету й вищої школи загалом. Потужні впливи зі сторони “вкладників”: держави, виробництва, викладачів, студентів, дедалі більше відрізняються від тих потреб, які вони мали. Це є основною причиною того, що інститути вимушені трансформувати себе у відповідності з новими викликами суспільства. М. Квієк зазначає, що зростання розбіжності між державою добробуту та запитами економіки і успіх Америки схиляють Європу на бік лібералізму, скорочення державних витрат, приватизації соціального обслуговування та адаптації аграрної та регіональної політики Євросоюзу до локальних обставин [1, с. 54–55]. Саме сценарій “Триумфу ринку”, спрямований на стрімке зростання соціальної та

міжрегіональної нерівності в ЄС спостерігається зокрема і в Італії.

Підписання “великої хартії університетів” в Болонії позиціонувало університет як автономну установу в суспільствах з різною організацією, що є наслідком розходжень у географічній та історичній спадщині. Щоб відповісти вимогам сучасного світу, його дослідницька та викладацька діяльність має бути морально й інтелектуально незалежною від будь-якої політичної й економічної влади. Тому, як і на початку своєї історії, університети стимулюють мобільність викладачів і студентів, а також розглядають загальну політику в питанні рівності статусу, звань, іспитів (без упередженого ставлення до національних дипломів) і присудження стипендій як необхідний інструмент для здійснення своєї місії в актуальних на сьогодні умовах [2, с. 8–9].

У положеннях Бухарестської декларації етичних цінностей та принципів вищої освіти у європейському регіоні наголошується, що “автономія вищих навчальних закладів, життєво важлива для виконання ними своїх історичних обов’язків і задоволення потреб сучасного суспільства, не повинна використовуватися навчальними закладами як привід для ухилення від відповідальності перед суспільством – послідовно діяти в його інтересах” [3, с. 249]. Але, якщо в більшості країн європейського простору підзвітність перед суспільством є обов’язковою вимогою до системи взаємовідповідальності, то система управління вищою школою Італії змушує замислитися над питанням контролю якості знань та асигнувань в систему вищої освіти загалом.

Переглядаючи значні зміни в управлінні системи вищою освітою Італії важливо зрозуміти як вона структурована і які механізми її регулювання. Законопроект про реформування системи вищої освіти Італії від 03 листопада 1999 року [4], надав автономію кожному університету, а реформа загалом була спрямована на забезпечення свободи кожного університету в побудові навчальних програм з урахуванням місцевих соціальних та економічних вимог.

Можемо бачити (рис. 1), що основою всього є структурні відносини між міністерством освіти, університетів та науки (MIUR) та університетом. Навколо центральної структури обертається серія певних інстанцій, які мають різні важелі впливу. Роль міністерства освіти в управлінні системи роботи університетів, після проведення реформи, стала досить обмеженою.

Відповідно до чинного законодавства Італії та нової політики автономії, центральна структура повинна виконувати функції з планування заходів в університетській системі, керівництво та координацію, загальне регулювання, контроль і моніторинг, оцінювання якості роботи та фінансування університетів, а також гармонізацію європейської та інтеграцію міжнародної системи університетів. При цьому, першочерговим завданням відомства є вдосконалення умов доступу до освіти в цілому та поліпшення взаємозв’язку між вищою, середньою освітою та академічною наукою. Тому, по суті, міністерство освіти, університетів та науки в Італії завдає лише напрям системи роботи всіх університетів, визначаючи

стратегічні цілі в системі країни, поставивши за основу правила, які мотивують університети до змагань, що є важливою рисою “Тріумфу ринку” системи вищої освіти.

Щоб це зробити, міністерство використовує технічну структуру – Національний комітет з оцінки системи університету (*Comitatoneazionaleperlevalutazione del sistema universitario*), який повинен визначати інституційні критерії показників діяльності, якості викладання та підготовки італійських університетів, щоб надавати періодичну оцінку діяльності окремих установ. Необхідно пам’ятати, в цьому відношенні, що певний відсоток від фінансування університетів державою, виплачується на підставі певних показників ефективності та результативності.

Комітет було засновано 04 квітня 2000 року указом № 179 міністерства освіти. На сьогодні орган складається з наступних експериментально–дослідних груп: тестування підходу до оцінки, дослідницької ради з визначення мінімальних стандартів для інтервенції на житло, групи з оцінки ефективності освітньої діяльності та позакласних заходів університету, групи з аналізу відповідності між працездатними випускниками, групи перевірки системи самооцінки та заохочення технічного та адміністративного персоналу університетів та групи по оцінці програм управління мобільності студентів.

Якщо парламент (*Parlamento*) раніше приймав вагомі рішення з ухвалення планів розвитку вищої освіти, то зараз парламентарі не мають права голосу в цій системі, і можуть висловлювати лише думки, які не є обов’язковими для розгляду та затвердження в міністерстві освіти, рахункова палата (*Cortedeiconti*) оцінює лише законність урядових постанов, а державна рада (*il Consigliodistato*) проводить превентивні заходи на місцях.

Система роботи дорадчих організацій, які не є обов’язковими до виконання по всій Італії, проводиться також об’єднанням ректорів (*Conferenzadeirettori (Crui)*), національною радою університетів (*Consigliouniversitarionazionale (Cun)*) та національною радою студентів (*Consiglionaledeglistudenti (Cnsu)*). Об’єднання ректорів є приватною асоціацією, яка висловлює думку відносно розвитку системи роботи університетів та складання навчальних планів. Національна рада університетів, в свою чергу, є державною структурою, яка розмірковує над питаннями університетських програм, використанням та збалансуванням залишкових коштів, плати за навчання для окремих університетів, а також займається комплектацією викладацького складу вищів, асигнуючи кошти на науково – дослідну роботу професорів та здобувачів. Національна рада студентів, також на законних засадах, може висловлювати думки стосовно зміни порядку системи роботи університетів та критеріїв розподілу внесків на заходи, які пов’язані з навчальними програмами.

Національна рада університетів (*Cun*) – виборний орган, що представляє італійську університетську систему. Пропозиція про створення ради університетів була внесена в 1962 році в якості консультативного органу міністра освіти. Пізніше орган був офіційно заснований законом № 31 від 7 лютого 1979 року. Його склад і

поточні завдання встановлюються Законом № 18, статті 2, від 16 січня 2006 року [5]. Відповідно до закону, національна рада університетів подає рекомендації міністру освіти, університетів та науки, щодо університетських програм, фінансування університетів, загальних критеріїв навчання в університеті, академічного розпорядку та інших питань. Крім того, міністерство вимагає від національної ради рекомендації з ідентифікації цілей програми кожного університету, а рада висловлює думку про законність процедур комісії, яка служить для набору і затвердження професорів та дослідників.

Національна рада студентів (*Cnsu*) була створена в 1997 році та на сьогодні складається з 28 членів студентського корпусу, здобувачів та стажистів. Члени призначаються наказом міністра, рада обирає президента, віце–президента та 4 членів, які складають президію. Рада може давати рекомендації міністру освіти, університетів і науки щодо університетів в цілому (реалізації реформ, права на освіту, фінансових послуг, новин національного значення, які зачіпають національні університети тощо), може звертатися з питаннями до міністра про факти чи події, що мають загальнодержавне значення та стосуються стану умов навчання студентів та викладання в університетах, на яке міністр повинен відповісти протягом 60 днів. Національна рада студентів, в свою чергу, в особі президента, також звітується щороку міністру про стан студента в університетській системі.

Можемо бачити, що система роботи вищої школи в Італії стикається з комплексним прийняттям рішення в середині кожного університету окремо, і відповідне рішення, прийняте міністерством освіти (*MIUR*), підлягає ретельному вивченню інституційними органами. Це має забезпечити, за словами творців цієї структури управління, повну легітимність рішень перед їх впровадженням.

Де–юре, державне управління (*MIUR*) забезпечує законність розглянутих заходів, думки національної ради університетів (*Cun*) та національної ради студентів (*Cnsu*) повинні забезпечити схвалення основних компонентів окремо на місцях. Де–факто, структуру національної ради складають 42 професори різних університетів Італії, 3 представники технічного та адміністративного персоналу університетів, 3 представники об’єднання ректорів та 8 представників національної ради студентів. В результаті, національна рада університетів представляє об’єднання на кшталт національного “парламенту”, в якому представлені всі компоненти університетської системи [6, с. 38–41]. Маємо право констатувати, що дана система виглядає достатньо логічною та демократичною. Міністерство освіти координує напрям розвитку університетів, а підзвітні структури, шляхом переговорів, втілюють задані ідеї у життя на місцях.

Таким чином, узагальнюючи результати проведеного дослідження, можемо сформулювати наступні висновки. По–перше, дослідження тенденцій реформування вищої освіти країн Великої Сімки закладає основу для реального відродження української вищої школи, прогнозування її розвитку, вдосконалення системи державного управління освітньою сферою. По–друге, проведений аналіз реформи системи вищої освіти в Італії

засвідчує, що успіхи та проблеми реформування мають як загальні, так і специфічні риси, що обумовлене рівнем демократії та ступенем втручання держави в процес реформування. По-третє, слід наголосити, що процес реформування системи роботи вищої школи Італії не можна розглядати як певні заходи щодо вирішення відповідних проблем в Україні, а скоріше – як стимул для розробки власних законодавчих рішень, визначення їх перспективних варіантів, прогнозування перебігу та наслідків реформ вищої школи, ефективного управління ними на засадах системності.

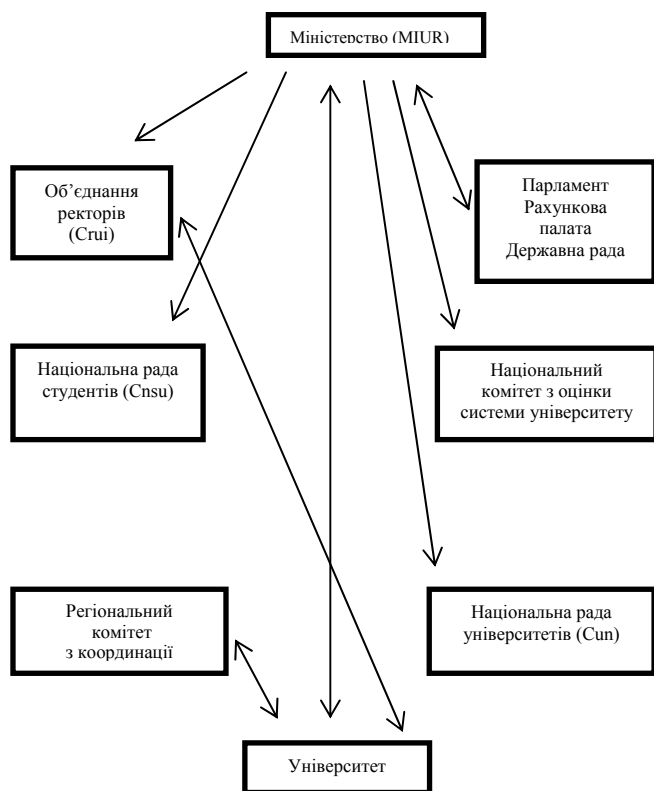

Рис. 1. Модель системи управління вищою освітою Італії

Список використаних джерел

1. Університет і держава: вивч. глобал. трансформацій / М. Квієк. – Таксон, 2009. – 380 с.
2. Болонський процес: документи / укладачі: З. І. Тимошенко, А. М. Грехов, Ю. А. Гапон, Ю. І. Палеха. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2004. – 169 с.
3. Андрущенко В. П., Савельєв В. Л. Освітня політика (огляд порядку денного). – К.: "МП Леся", 2010. – 368 с.
4. http://www.miur.it/0006Menu_C/0012Docume/0098Normat/2088Regola.htm
5. http://www.miur.it/0006Menu_C/0012Docume/0098Normat/5453Riordi.htm
6. Giliberto Capano. L'università in Italia. – il Mulino, Bologna, 2000.

References

1. Universytet i derzhava: vyvch. global. transformacij / M. Kvijek. – Takson, 2009. – 380 s.
2. Bolons'kyj proces: Dokumenty / Ukladachi: Z. I. Tymoshenko, A. M. Grehov, Ju. A. Gapon, Ju. I. Paleha. – K.: Vyd-vo Jevrop. un-tu, 2004. – 169 s.
3. Andrushhenko V. P., Savel'jev V. L. Osvitnja polityka (ogljad porjadku dennogo). – K.: "MP Lesja", 2010. – 368 s.
4. http://www.miur.it/0006Menu_C/0012Docume/0098Normat/2088Regola.htm

5. http://www.miur.it/0006Menu_C/0012Docume/0098Normat/5453Riordi.htm

6. Giliberto Capano. L'università in Italia. – il Mulino, Bologna, 2000.

Nelin E. V., UAP-CPT member, teacher-curated school full-time, geography teacher school № 307 (Ukraine, Kiev), gileya.org.ua@gmail.com

Reforming the system of public higher education management (Italian experience)

The article investigates the experience of reform of public administration in the field of high education in the Italy. The author studies basic trends of public policy in the sphere of education, analyses main problems and the ways of their solving from the point of view of using this administrative experience in Ukraine.

Keywords: governance, European educational governance, Triumph of the market, public authorities, Group of Seven (G7), Italy, decentralization, good governance, European integration.

Нелин Е. В., член УАП-ЕКПП, педагог-куратор школи повного дня, учитель географії СШ № 307 (Україна, Київ), gileya.org.ua@gmail.com

Реформирование системы государственного управления высшим образованием (опыт Италии)

Исследуется опыт реформирования системы государственного управления в области высшего образования в Италии. Изучены основные направления трансформации государственной политики в сфере образования, определены главные проблемы и способы их решения с точки зрения перспектив использования этого управленческого опыта для Украины.

Ключевые слова: государственное управление, европейское образовательное управление, Триумф рынка, органы государственной власти, Большая Семёрка, Италия, децентрализация, надлежащее управление, европейская интеграция.

* * *

УДК 81'246'272(477):130.2

Мацнева Є. А.,
аспірантка, Донецький національний університет економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського (Україна, Донецьк), lady.matsnewa@yandex.ua

СВОЄРІДНІСТЬ МОВНОЇ СИТУАЦІЇ В УКРАЇНІ: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ

З метою подальшого осмислення шляхів подолання мовної проблеми розглянуто у соціально-філософському аспекті сучасну мовну ситуацію та мовні особливості загальнонаціональної комунікації в Україні; окреслено характерні ознаки наявного в українському суспільстві соціального білінгвізму.

Ключові слова: мовна ситуація, поліетнічна держава, рідна мова, білінгвізм/двомовність, дуалінгвізм, загальнонаціональна комунікація.

Вивчення існування мови у суспільстві є одним із головних завдань, необхідних для розуміння процесів, які відбуваються у суспільстві в цілому. Враховуючи важливість мов у формуванні державницької ідеології, національної культури, зрештою збереження злагоді у суспільстві, необхідно ретельно вивчати різні аспекти сучасної мовної ситуації та ті мовні проблеми, що час від часу загострюються в українському суспільстві, для їх остаточного вирішення.

Дослідженням сучасної мовної ситуації в Україні та проблем двомовності, висвітлюючи широке коло питань лінгвістичного, соціального, історичного характеру, займалися вітчизняні учені Л. Масенко, О. Тараненко, А. Окара, Л. Ставицька, В. Труб, О. Сербенська, В. Радчук, О. Ткаченко, Б. Ажнюк, А. Загнітко, О. Пономарів, М. Стріха, В. Демченко, С. Мельник, С. Черничко, Т. Бурда, З. Вовчок, О. Руда, М. Варич, Т. Окуневич, І. Балашенко, Т. Бондаренко, Е. Анафієва, Т. Боднарчук, О. Палінська, В. Пашков, О. Валігура, О. Дем'яненко, Л. Панасюк та ін. Однак у більшості робіт представлено аналіз лише окремих аспектів